

Az országos magyar izr. tanító-egyesület

ÉRTESITŐJE.*Megjelen havonkint egyszer.*

Felelős szerkesztő: SZÁNTÓ ELEÁZÁR.

Az előfizetési pénzek és tagsági díjak
Ózer Zsigmond egyleti pénztárnokhoz
Klauszál-utca 4. szám küldendők.

Szerkesztői iroda: Sip-utca 12. sz.

Kiadja az „**Orsz. magy. izr. tanító-
egyesület.**”Előfizetési ár: Nem tagok szám'
egész évre 2 frt.

Az egyesület tagjainak díjmentesen jár.

Kiadványaink érdekében.

Közeledik az új iskolaév kezdete. Tanítók, iskolafentartók és iskolaszékek jóhiszeműleg tanácskoznak az iskola szükségleteiről. Első sorban a könyvkérdés foglalkoztatja a hivatott közegeket. Az országos izr. tanítóegyesület megtette kötelességét. Jeles tanférfiak által szerkesztett olvasókönyveket és Mózes öt könyveit magyarra fordította. Részrehajlatlan férfiak elismeréssel vannak ezért az egyesület irányában és számos kartárs támogatja az egyesületet, a mennyiben könyveiket iskolájában bevezette; támogatja már azért is, mert tudja, hogy a hány könyvet iskolája fogyaszt, annyiszor ad egynehány fillért szegény, szerencsétlen, állomásnélkül sinlődő tanítóknak, tanítók özvegyei és árvái számára. Tudja, hogy nem magánosoknak saját zsebjök megtöltésére speculáló üzelmeknek áldoz, ha a tanítóegyesület könyveit bevezeti. Tudja, ha a tanítóegyesület vagyona tesz szert, ez azután a szegény tanítók vagyona.*)

De van még — elég sajnós — olyan tanító is, ki az egyesület érdekeivel mit sem gondolva, a magánspeculáció áldozata lesz. De ne csudálkozzunk e fölött. Hazánkban más egyesületek még nem foglalkoznak iskolakönyvek kiadásával; de annál jobban divik Németországban, hol több nagy tanítóegyesület az iskolakönyvek kiadását oly sikerrel üzik, hogy tagjai segélyek fejében rendes nyugdíjakat élveznek. Ez azután a valódi önségély. Ki árvább a hazában mint a zsidó tanító? Kiről gondoskodik a hitközség mostohábban mint a zsidótanítóról? Ki van leginkább azon eshetőségnek kitéve, hogy másnak segítségére szorul mint éppen a zsidó tanító? Kinek volna tehát érdekében egy olyan egyesületet támogatni, mely céljául tüzte ki tőkét szerezni, hogy a nyomoron segítsen, mint annak? Az év első fele járt még csak le és szegény, csak kevesektől támogatott egyesületünk már több mint 600 forintot osztott ki segély fejében *kizárólag vidéki tanítók közt.*

Ezen törekvéseinkkel szemben összeáll egy consortium, compittál olvasókönyveket zsidó iskolák számára. Ez maga még nem bántana. Szabad a verseny az egyesülettel szemben is; de ők tovább mennek. A ma-

*) Már több oldalról indítvány tétetett, hogy talán célszerű volna azon egyesületi tagnak, ki kiadványainkat osztályában basználja, a tagsági díj felét elengedni. Ezen indítvány fölött a választmány tanácskozni fog és valószínűleg magáévá téve a jövő évben tartandó közgyűlés elé terjesztendi.

gas lóra kapnak, élő és holt tudósok fölött, kiknek műveit még ha olvassák is nem értik, pálczát törnek; jeles írók felett csakugy megvetőleg nyilatkoznak; egyesületünk könyvei ellen agyarkodnak és avval végzik: ime vegyétek meg a mi könyveinket! — Mi azon urakkal nem fogunk polemizálni. Mi a tisztelt kartársaknak csak azt mondjuk: **Kiadványainkat független, részrehajlatlan és önálló szakférfiak úgy mint a közoktatási miniszterium jóknak találták. Most a zsidó tanítók teljesítsék kötelességeiket maguk iránt és vezessék be iskoláikba könyveinket. Ez fogja aztán egyesületünk egyik főforrását növeszteni és a már sokoldalulag ventilált ö n s e g é l y kérdését tetemesen előbbre vinni.** *Szántó Eleázár.*

Az oktatásügyi kiállítás.

Lederer Ábrahám tanár urnak a bécsi nemzetközi világkiállítás alkalmával a néptanítók lapjában adott tanácsát most is követve, irónnal mentem országos kiállításunk oktatásügyi részébe, hol néhány óráig jegyezgetve szemléltem a kiállított tárgyakat, mellözve mindent a mi nem a népoktatás keretébe való. A népoktatás keretébe valókat pedig két csoportra osztom. Az egyikbe mindazon kiállított tárgyat sorozom, melynek célja az, hogy az iskolai oktatást könnyebbitse, előmozditsa, a mi tehát taneszköz. Ilyenek a könyv, számológép térkép falitábla stb. A második csoportba pedig azokat sorozom, a melyekkel a kiállítók már a sikeres tanítást egyik vagy másik tárgyban konstatálni vélik. Ide tartoznak az iskolák által bemutatott különféle irások, rajzok, kézimunkák stb. Az első csoportbeli tárgyak szemlélésénél kutatom, mennyire képesek azok a tanítási eredményt előbbrevinni; a második csoportbelieknél pedig főleg azt, hogy miképen tüntetik fel a különféle dolgozatok az iskolai tevékenységet, az irányt és a módszert.

Jelen soraimban csak a zsidó hitfelekezeti iskolák és tanulók által kiállított tárgyak megszemlélésénél nyert benyomásokról teszek említést, levén e lap első sorban a magyarországi zsidó tanítók és iskola organuma. Ugy hiszem kartársaink e tekintetben egyetértenek velem.

A tanügyi pavillon főbejárata mellett jobbra, majdnem az első helyen *S p r o n c z D á v i d* miskolci tanító szétszedhető, néma térképei vannak kiállítva. Borsodmegye térképe vékony fadeszkára rajzolva előtünteti a járásokat, melyek szétszedhetők, minthogy egymáshoz határvonalakkal összeillesztve vannak; épügy Magyarország térképe kerületekre szétválasztható. Az egyes darabokon levő rajz előtünteti a helységeket, utakat, vizeket stb. Az eszme nem új és mint emlékszem a bécsi világkiállításban is láttam hasonlót. A földrajz tanítását annyiban képes elősegíteni, hogy a tanuló az egyes területek alakjait jobban vésheti emlékezetébe, a mit különben más módon is elérhetni. Főelőnyét abban találnám, hogy pl. Magyarország egyes megyéit (faminták, pontosan megfelelő határszéllel) a tanulók közt kiosztanám, hogy kiki egy megyének térképét lerajzoljon, egy más alkalommal egynek több szomszéd megyét adnék lerajzolásra stb. A gyermekek, noha csak a határvonalakat lemásolják, nagy örömmel teszik, mert az öntevékenység rájuk nézve élvezet és miért ne adjunk nekik alkalmat arra, hogy játszva tanuljanak. Különben *Sproncz* ur térképeihez egy kezelési utmutatást is irt, melyet kartársaink figyelmébe ajánlok.

G r o s z M ó r kis-kun-halasi tanító a szorzás és osztás begyakorlására mutatott be egy szép tablázatot. A népiskolai számtani oktatás a kiállított számológépek nagy számából ítélve egyike a leggondosabban ápoltt tárgy lehet, vagy talán azt tüntetik fel, hogy gyermekeink gépek nélkül nem tanulhatják meg vagy csak gépiesen! — Számológépet állí-

tott még ki Fürth Samu néptanító, Érsekújvárról (táblákkal), Kurz Sámuel, Magvassy Mihály, Péderi János Bpestről és mások. A számológépek közt van olyan is, melynek használati módját megtanulni majdnem nehezebb mint maga a számolást. Véleményem szerint e téren nem annyira az eszközökben keressük a haladást, mint a módszeres és szorgalmas tanításban.

A nyelv és irálytan tanításának könnyítését célzó eszközei gyanánt a különféle olvasó- és nyelvkönyvek szerepelnek. Találtam is itt mindenféle módszerű, rendszeres és rendszer nélküli olvasókönyveket, nyelvtanokat, nyelvgyakorló és nyelvképző kézikönyveket. Stricker József és Kun Fülöp nyelvképző iskolája német tannyelvű iskolák számára öt füzetben hazánk németajku iskoláiban előnyösen ismert tankönyv. Szerzők a népiskolai irodalom terén élénk tevékenységet fejlesztenek és német nyelvkönyvük egy tekintélyes fővárosi iskolában is alkalmazást talált. Langraf Mór „Deutsche Sprachlehre“ című könyvét; mely már VI. kiadásban megjelent szintén ott láttuk. Különbö nem lehet czélom minden kiállított tankönyvet e lapok tisztelt olvasóival megismertetni. Ismerik amugy is tanügyi irodalmunkat

Áttérek most az iskolai dolgozatok felemlítésére és azok megszemlélésénél tett észrevételek feljegyzésére. A különböző iskolák tanulóinak írásbeli dolgozatai a divó tanmódot különféle váriációkkal tüntetik elő. A legtöbb a nyelvtani feladatok kidolgozása. Az írások általában nem szépek és még kevésbé egyöntetűek. Legszebb írásokat láttam az izr. siketnémák intézetéből. Keresve kerestem az irálytan módszeres tanításából eredő, fokozatos haladást előtűntető iskolai dolgozatokat; de nem találtam. Kiállítottak pedig Auspitz Adolf iskolája Nagyváradról a siketnémák intézete Budapestről, a n.-velencei izr. iskola, stb.

A kiállításra legalkalmasabb és legháladatosabb tárgy a rajzolás, mely aránylag a legjobban van képviselve a tanügyi kiállításon. A fent említett intézetekből láttuk gyönyörű rajzokat. Egyenes és görbevonalu idomok, virágok, diszitmények, állatok, fejek; ezek képezik a rajztanítás fokozatait. A rajzok közt igen csinosokat és nagy tehetségre mutatókat láttam ugyan, de a tanmód véleményem szerint nem a helyes irányt követi, a mennyiben mindannyian a többé-kevésbé tetszetős minták utánzására, azaz másolásra tanít, de az öntevékenységet a helyes látást, a természetutáni rajzolást, mely utóvégre czélja a rajztanításnak, ezáltal nem fejlesztjük. Eltekintve ezen hiányt a módszer dolgában, nem mulaszthatom el a siketnémák intézetében elkészített szabadkézi és térkép-rajzokat valamint a nagyváradi Auspitz Adolf vezetése alatt álló iskolának rajzait, ugy azok számát mint csinos kiállításukat dicsérőleg felemlíteni. A n.-velencei izr. iskola tanulóinak rajzai arra engednek következtetni, hogy itt egyedül szines ténával rajzoltatnak. Egy—egy tanulótól egész füzet tele rajzokkal van kiállítva. Az idomok sűrűen egymás mellett szabad kézzel húzott vonalokkal van besávozva. Ilyen rajzolás tulajágosan úgyve ártalmas lehet a gyenge koru tanuló szemére nézve.

Helyes módszert a rajztanításban követett Stankowich N. rajztanár a modori állami tanítóképző intézetben. Ez intézet által kiállított rajzok elrendezése bemutatja a tanmenetet. Mértani alapra fektetve látjuk a természetutáni rajzolást lassu és tervszerű átmenetekben tanítva mig a jövendőbeli néptanító e tanmódot egészen felfogta. A technikai kivitel, noha egyes rajzoknál kitűnő, a rajzok tulnyomó részeinél nem igényelt sok időt, a mit csak helyeselhetni; ez inkább a szakiskola dolga lehet. Kár, hogy Stankovits ur a különféle, de különösen a hazai styl fejlesztésére nem fordított hasonló gondot; legalább nem így találtam a bemutatott rajzokból. Félreértés elhárítása tekintetéből

hangsúlyozom e szót fejlesztés a mi nem azonos a fejlődéssel. A styl fejlődését St. ur kitünő kivitelü diszitményekkel fokozatos egymásutánban kellően előtüntette.

A pesti izr. nőegylet leányárvaháza igen gazdag (színekben és számban is) női kézimunka-gyűjteményt állított ki. Ezek megítélésére azonban én nem vállalkozhatom, kellő szakismeret hiánya miatt. Csak annyit bátorkodom kockáztatni, hogy a munkák minősége osztatlan tetszéssel találkozik és hogy a fokozatosság tekintetében rendszer van. A szegény árvaleánynak jó kézben vannak; nem nevelik csupán tudá-kosságra, hanem hasznos tevékenységre, a melylyel jövendőbeli boldogsá-gukat kivivhatják maguknak. Még kellemetesebben meglepett, hogy a siketnémák intézetében nevelt leányok is olyan szép kézimunkákat bir-tak elkészíteni, mint az épérezéküek.

Morgenstern Jakob,
bpesti néptanító.

Boldogult Löw Lipót mint zsidó középiskolai tervező.

Az „Értesítő“ mult számában megismertetett „**A szegedi zsidók**“ címü könyvben Dr. Löw Immanuel rabbi mint ama könyv szerzője a 181. lapon azt ígérte, hogy boldogult atyjának azon művét fogja közölni, mely kideríti, miszerint az már 40 év előtt (1845) kísérletet tett a magyar zsidó paedagógia terén. Ez ígéretet a rabbi ur hiven teljesítette, a mennyiben a szegedi zsidó népiskola ez évi értesítőjében az erre vonatkozó, noha már csak történelmi becsesel bíró, de sok tekintetben még most is korszerű „**Utmutatást**“ közli, melyet bold. atyja a pápai izr. hitközség felszólítására 1845-ben a nagyobb izr. községekben felállítandó reális iskolák szervezésére, fentartására és kormányzására nézve beterjesztett volt.

E terjedelmes, a részletekbe ható, szakszerűen motivált és javaslatképen beterjesztett munkát bold. Löw Lipótot, mint szakavatott es a gyakorlat terén kipróbált tanférfi ut tünteti fel, a kinek nézetei még ma is sok tekintetben megszívlelésre méltók, a miért főbb pontjaiban közölni talán nem haszontalan munka.

Bold. Löw Lipót egy levélben, melyet a munka kíséretében a pápai hitközséghez írt, többek közt nagy örömét fejezi ki az iránt, hogy a nevezett hitközség előljárósága egy korszerű nyilvános középiskola felállítását komolyan szándékozza és kijelenti, hogy nézetei korának legje-lesebb tanférfiak munkáiból vannak meritve és a pápai helyi viszonyok-hoz alkalmazkodva.

Maga a javaslat egy bevezetésben az iskola céljairól értekezik, és pedig a testi, értelmi, vallás, erkölcsi, izlési és hazafisági ne-velés eléréséről. Ezen célok elérését célzó intézkedésekkel hat szakaszba foglalt cikkek foglal koznak.

Az első szakasz, mely a létesítendő intézet belszerkezetéről ér-tekezik, minden lehető kérdést felkarol, u. m. az iskola minősítésére, a tantárgyak fiu- és leányosztályokban, a tanterv, a nyilv. vizsgálatok, a szünidő, az isteni tisztelet és az iskolai ünnepélyek.

A második szakaszban az iskola külső szerkezetéről szól és pedig az iskolaházról, a tantermek és taneszközökről.

A harmadik szakasz a tanítóválasztást és a fizetést szabályozza.

A negyedik szakasz az iskola fentartására nézve tesz ajánla-tokat, megbeszéli a jövedelmi forrásokat u. m. a tandíjat, egyesek ada-kozásait és a hitközség járulékait.

Az ötödik szakasz az iskolahatóságot szervezi, mely a választ-mányból és egy iskolaigazgatóból áll.

Vége a hatodik szakasz az intézet életbeléptetése módozatairól szól.

Minden egyes cikkely a kitünő szakférfiura vall, ki a paedagógiai irodalomban jártas, a ki Pestalozzi, Graser, Denzel és más paedagógus műveit tanulmányozta és aki az iskolaügy gyakorlati terén bő tapasztalatokat szerzett.

Ezen állítás bold. Löw Lipót kiváló zsidó tudós sokoldalú kitünő tehetségeinél nem szorul ugyan külön igazolásra; egyes paedagógiai tételei azonban oly talpraesett gondolatokat fejeznek ki, hogy idézésökkel szolgálatot vélek tenni az iskolaügy iránt érdeklődő közönségnek. Ilyenek:

1. „A népiskola sikerének egyik fő tényezője a népnek az iskola iránti bizodalma mely nélkül nem virágozhatik, nem tenyészhetik.“

2. „A hittanítása mi izraelitáknál főképen szent könyveink tanításában áll. A hit és a hitsorsosok története a hittan lényeges részének tekintendő.“

3. „A **nemzeti** nyelv a nyelvek közt az első rangot foglalja el. A héber nyelv tanítása szükséges, mivel régi és minden tekintetben a biblia eredeti nyelvbeni olvasása a vallásbeli kötelesekhez tartozik, továbbá mivel a zsinagógiai isteni tiszteletet e nyelven végeztetik. A német nyelv mind általános irodalmi, mind kereskedelmi tekintetben különös figyelemre méltó.“

4. „Rendszeres tanítása a természetrajznak, melylyel az egészségtan kapcsolatban áll, a IV. osztályban üzetik.“

5. A történelem előadásánál szellemileg és erkölcsileg kitünő emberek rajzolása hevitve a fiatalok szívét, gerjessen kebelükben lángoló közszellemet, ragadja őket a **particularismus** szűk határaitól, hogy a haza fiainak és a nagy emberi család tagjainak érezzék magokat.“

6. „Ki azt véli, hogy a nyilvános próbatétel által az iskola valóságos mivolta s állapotja nyilatkozik, kevés tapasztalással bir iskolabeli dolgokban. Bizony semmi sem könnyebb, mint nyilvános próbatétel alkalmával csalni a beavatlant az iskola valódi állapotja felül.“

7. „A negyedik és ötödik osztályban (7.—10. évfolyam) csak olyan tanerők alkalmaztathatók, kik a philosophiai tudományok elvégzéséről bizonytságot adnak.“

8. Valamennyi felügyelő tagnak (az iskola választmányi tagjai) kötelesek az ő felügyelése alatt álló osztályokat havonkint legalább egyszer, az isteni tiszteletet pedig hetenkint egyszer látogatni, az illető osztály tanulói felöl egy névsorra az észrevételeket feljegyezni.“

9. „A nyilvános próbatétel alkalmával a jelenvaló vendégek és előljárók a tanítványokhoz csak a tanító közbenjárásával intézhetnek kérdéseket.“

Látni való tehát, hogy hazánk zsidó hitközségeinek már a 40-es években mily kulturtörekvései voltak. Egy akkoriban tekintélyes hitközség lépést akart tartani a miveltebb német hitkonainak művelődési intézményeivel; ezért fordult bold. Löw Lipóthoz, hogy a tudományos iskolaztatás és a vallás-erkölcsi nevelés módozatairól a hazai viszonyok tekintetbevételével kész és szerves összefüggésben levő tervben véleményt

mondjon. Löw e megbízásnak az akkori viszonyoknak tökéletesen megfelelő „utmutatást” terjesztett be, mely „reáliskola” czim alatt szervezendő iskola felállításánál volna tekintetbe veendő. E reáliskola a terv szerint egy előkészítő osztályból, mely fiuknál 2 évfolyamra 3 és 4 évesek számára oszlik és 5 két-két évfolyamból álló osztályból állt; tehát rendes körülmények közt a 15 éves tanuló birtokában volt mindazon tudnivalóknak, miket a jelen iskolaviszonyoknál körülbelül egy a polgári iskola 6 osztályát végzett tanuló elsajátíthat, azon különbséggel, hogy az előbbi az általános kiképzetés mellett a zsidó községnek lelkesült hívőket is nevelhetett.

Ha akkoriban Pápán ily intézet életbeléptetése fogatosított volna, aligha uralkodik e régi és népes zsidó hitközségben az orthodoxia, mely a szellemeket lebilincseli. Főtisztelendő Dr. Löw Immanuel főrabbi ur, ki ezen utmutatás publikációja által, a honi zsidó iskola fejlődése történetére nézve ily nagybecsű adatot tett közzé, mint Löw méltó utódja cselekedett.

Morgenstern Jakab.

L e v e l e z é s.

Tekintetes szerkesztő úr!

Tudván, hogy egyesületünk lapja nem kizárólagosan a tanítók érdekeinek orgánuma, hanem hogy általában a zsidó községi élet nevezetesebb fázisait regisztrálni szokta, bizalommal kérem, sziveskedjék egy a községünkben előfordult fontos mozzanatról való tudósításomnak az „Értesítő”-ben tért engedni.

A mult hetekben hazaérkezett a helybeli főrabbi ur fia, dr. Rosenfeld József, a berlini szeminárium kitünően végzett növendéke és a hitközségi előjáróság csakhamar megragadta az alkalmat, hogy fölkérje egy magyar szónoklat tartására. (Megjegyzendő, hogy Miskolcz izr. hitközsége orthodox és hogy dr. Rosenfeld még rabbijelölt korában egy fölötté sikerült és tüntető tetszésnyilvánításokkal fogadott alkalmi beszédet mondott volt magyar nyelven az izr. imaházban.)

Az ifju rabbi engedve e megtiszteltetésnek, pünkösöd első napján magyar hitszónoklatot tartott, másodnapján pedig ugyancsak a szószék-ről a holtak lelki üdvéért tartatni szokott nagyobb szabásu imát mondott el.

A magyar szónoklat meghallgatására, daczára a folytonosan ömlő esőzárpornak, a hivek szokatlan nagy számban jelentek meg és zsufolásig megtelt az imaház. A rendkívül nagyszámu hallgatóság — mely közt több előkelő keresztényt is láttunk — a legfeszültebb figyelemmel hallgatta végig a mind alaki tökélyre, mind pedig kitünő előadásra nézve valóban remek beszédet.

A fiatal szónok sympatikus alakja, valamint igen csinos megjelenése már jó eleve meghódította a kedélyeket. Ha még hozzátesszük, hogy beszédét tüzes szónoki hév, művelt, tisztult izlés, mérsékelt modor és a legtösgyökeresebb, zamatos magyar kiejtés jellemzik, természetesen találjuk, hogy a jelenvoltakat egészen elragadta. Öreg és ifju; férfi és hölgy egyaránt lelkesült és felbuzdult az épületes beszéd felvillanyozó behatása alatt.

Az I. parancsolatból kiindulva eloquens retorikával fejtegette az ünnep jelentőségét; az Istennek Sinai hegyén való kinyilatkoztatását az egész világra, az összes emberiségre mint örök időkre szóló nagy eseményt jelzi.

Sikerült párhuzamot von Jákob álmának létrája és a kinyilatkoztatás magasztos eszméje közt. Jelképe amaz az Isten és az emberiség, az ég és a föld egymáshoz való közeledésének, amely igazság a kinyilatkoztatás napján jutott érvényre.

Emelkedett hangú szellemes érveléssel bizonyította azután a történeti kútforrások és az élettapasztalatok alapján az egyisteniség fenkölt tanát, a zsidó vallásnak üdvözítő hatását és létjogosultságát, egyszersmind utalván más vallások időnkinti romboló hatására is, amennyiben az idők folyamán át a tudatlan fanatikus tömeg kezében gyilkos fegyverré, üldözés és gyűlölet okává lön, mi azonban ép úgy nem bizonyít a vallás szükséges volta ellen, amint nem vonható kétségbe a frissítő szellő kellemessége, légtisztító haszna, bár koronkint rontó, pusztítva dúló orkánná nő meg avagy nem tagadható egy approbált gyógyszer hatása, mert ügyetlen kezelés méreggá változtatta át.

Gyönyörű hasonlatok és szebbnél-szebb költői képletek váltakoznak az eszmékkal, mély gondolatokkal teljes és fényes dialektikával elmondott beszédben, a melynek minden egyes tételéből a legőszintébb vallásos meggyőződés és a legtisztább hazafias érzelem tükröződik vissza.

A zsidó vallás — így folytatá a szónok — sohasem vindikálta magának azon előjogot, mintha ez volna az egyedül az üdvözítő vallás; a mi vallásunk a szeretet, a türelem és a szabadság vallása. Az nem igazi vallás — ugymond, amely üldöz és gyűlöl, az nem igazi vallás, melynél a test csupán szabad, de rab a lélek.

Valláserkölcsei szempontból ecsetelte ezután Izrael magas missióját és álláspontját a többi felekezetekkel szemben, valódi lelkipásztori hangon intvén és buzdítván az elfojtott lélekzettel figyelő közönséget erős, Istenben való hitre és szent vallásunk hagyományos megőrzésére.

Elleneink azon vádját, mely szerint vallásunk nem egyeznék a hazafiassággal és a polgári erények gyakorolhatásával keserű fájdalommal de büszke öntudattal, lelkének teljes meggyőződésével utasította vissza. Felelve rágalmozóinknak utasítsuk őket tetteinkre, hivatkozzunk azon számtalan eklatáns példára, amidőn a zsidók nagyjai a más felekezetekével vállvetett erővel terjesztik a szellemi felvilágosodást és egész szívvel-lelkekkel fáradoznak közös hazánk felvirágoztatásán.

Ezeket oly nemes öntudattal és lelkes páthossal mondotta, hogy a szónoki tűznek mintegy bűvös varázserejű, lélekemelő behatása alatt a jelenlevők közt viharos lelkesedés halk moraja zugott fel.

Az egész szónoklaton egy kimondhatatlan édes báj özönlött el; szerény, de mégis önérzetes hangja; élénk, meggyőző és oktató előadásmódja igen kedvcső színben tüntette fel a jeles szónokot. Azon ünnepélyes óra bizonyára igen sokáig emlékezetes marad a jelenvolt hívek szívében.

Mind a mondottakat egybevetve biztos remény van arra nézve, hogy dr. Rosenfeld József úr mihamarább a magyar-zsidó hitszónoklat díszére fog válni és már előre is gratulálhatunk azon hitközségnek, mely szerencsés leendő ezen derék ifjú lelkészt hitszónokává megnyerhetni.

Róssinger Márton.

Az „Értesítő“ tek. szerkesztőségének Budapest.

Az Értesítő június hó 1-én megjelent számában az Eötvös-alap cím alatt közzétett cikkben azon indítványt teszi, hogy valamennyi tanító-egyesület minden tagjának kötelességévé tegye az Eötvös-alap rendes tagjává lenni, becsületbeli dolog legyen a tanítóra, szerencsétlen kartársa érdekében évenként 100 krajczárt letenni, — szem előtt tartván azon ígét „segíts magadon, az isten is megsegít“ ezen indítvány ellen semmiféle alapos kifogással nem lehet élni, csak hogy az életben az alapos mellett többnyire alaptalan kifogások is léteznek, melyek akármily üdvös indítvány kivitelét akadályozzák; tudjuk azt, hogy a tanítói kar ugyan szellemi, de csak csekély része anyagi vagyonnal van áldva és a nyugdíj alapra eső járulékát is csak nehezen tudják megfizetni, s ugyan beismer-

vén, hogy az Eötvös-alap gyarapításához járulni becsületbeli kötelesség volna, de 100 mégis csak 100, ha krajczár is, a „nem lehet“ pedig nagy úr. — Hogy tehát ezen kifogás elessék, indítványát egy pótindítvánnyal akarom bővíteni, mely lehetővé teszi indítványának könnyebbi keresztülvitelét és pedig: az iskolák nagyobb része bir mai iskolai takarékpénztárral, képezzék minden tanító iskolájában szintén egy betevő fél, a ki hetenkint 2 krt betesz az iskolai takarékpénztárba (hetenkint egy rövid szivar árának a megtakarítása) és az év végén az Eötvös-alaphoz járó 100 kr meg lesz takarítva, becsületbeli kötelessége teljesítve anélkül, hogy ezen kiadás terhére esnék.

Hazafiui tisztelettel

Witt Manó,

a tanító-egyesület és Eötvös-alap pártoló tagja.

Tekintetes szerkesztő úr!

F. hó 7., 8., 9. és 10. napjain folyt le az izr. községi elemi iskola helyiségében a helybeli gymnáziumok izr. tanulóinak vallástani vizsgája.

Aki országunk egyik-másik községében az ilyes vizsgákon már jelen volt, bizonyosan többnyire fájdalommal távozott el, ha vallását és felekezetének ügyét szíven viseli. Mily megbocsáthatatlan indolencia a jobbára községi jegyzők vagy egyéb e szakmában nem kvalifikált egyénekből álló vallástanárok részéről! Mily romlott szellem és mily tompa érzéketlenség a vallási tételek és népünk története iránt a gymn. tanuló ifjúságban! De legnagyobb a szülők és családok hibája. A legtöbb, különösen a városban élő családban tünőfélben van a vallásos szellem. Innen van, hogy — ami hihetetlennek latszik, de nagyon is szomoruan igaz — akad elég 12–14 éves zsidó gyermek, ki még ünnepeinket és a 10 parancsolatot sem ismeri. Ijesztő mérveket ölt napjainkban a vallástalanság a felnőttek közt és beláthatlanok a következmények, melyek ezáltal az ifjúságra és a későbbi nemzedékre hárulnak.

Ahelyett, hogy a zsidók magasztos vallásuk szellemébe behatolni igyekeznének, ősei történetét behatóan tanulmányoznák, azok üldöztetéséből és elszánt vértanuságukból erkölcsi bátorságot, önértetet merítenének dicső példájukon búzduva, ahelyett, hogy prófétáink felülmulhatatlan, gyönyörűen zengzetes héber költészetét ápolnák, fátyolt vetnek multjokra, hálátlanul hátat fordítanak hagyományos tanaiknak. Nem viseltetnek kegyeletes tisztelettel ősapáink iránt és nem becsülik önmagukat.

Már pedig hogy tarthatnának igényt a más felekezetbeliek becsülésére, ha ők magok hideg közönnyel sőt nem ritkán megvetéssel tekintenek vallásukra és felekezetükre!

A többi felekezetek buzgó rigorozitással oktatják a vallástant iskoláikban, a zsidó tanuló ifjúság semmibe sem veszi a legfontosabb tantárgyat; nálunk a hit és meggyőződés mindinkább gyengébb talajra talál. Iránytű nélkül lépnek ifjaink az élet sikamlós tengerére, vallás iránti lánglelkűség helyett alig hordva keblükben szunnyadó szikrát.

E szomorú valóságokkal szemben örömmel constatáljuk, hogy a bevezetésünk elején említett vizsga eredménye kivételt képez e tekintetben. Hallottunk bár e vizsgán is feleleteket, melyek a vallásban való teljes járatlanságról tanuskodnak, de a középtanodai rossz disciplina és az ismeretes diák-vásottság mellett tökéletesen kielégítő eredmény nem is várható. Egészben és általában véve azonban meglepő volt azon tiszta, terjedelmes előadásmód, melyet sokaktól hallottunk és a tájékozottság, melyet feleleteik által a legtöbben mutattak.

Tekintetbe véve a vallásoktatást megnehezítő körülményeket, dicséretére válik Weisz Mózes hittanítónak eme szép eredmény, kinek buzgalmit nem méltányolhatjuk eléggé. Meglátszik a tanulók feleleteiből

és azok letisztázott jegyzeteiből, hogy Weisz ur lelkiismerettel és hivatással vezette a vallásoktatást. Nem csupán a száraz történeti adatokat és dogmákat ismerteti meg a növendékekkel, hanem gonlosan kiterjeszti figyelmét a zsidó családi és egyházi élet legapróbb mozzanataira, a szertartásokra és lithurgiára, szóval a legkisebb, a zsidó vallással összefüggésbe hozható részletekre is.

Ha sujtjuk és ostorozzuk a visszaéléseket, rójuk le egyszersem elismerésünket azoknál, kik nehézségeket leküzdve felekezetünk ügyében férfiasan sikra szállanak és teljes szívvel lélekkel fáradoznak az ifjuság vallásoktatásának felvirágoztatásán!

Rosinger Márton.

Tanítói jubiläum.

A pesti izr. hitközségi fiiskola tanítótestülete június hó 28-án az iskolának egyik érdemes tanítóját, Fischer Márk urat, tanítói működésének 25-dik évfordulója alkalmából kartársi és baráti ragaszkodást tanusító ünnepélyességgel üdvözölte. Szántó Eleázár igazgató ur saját és a tanítótestület érzelmeit, és szerencsekívánatait élénk szavakkal tolmácsolta és kiemelte annak kiváló érdemeit mint tanító, kartárs és hű rokon.

Mint tanító ugymond, buzgalmasan, pontosan, és táradhatlan munkássággal működött; 25 év óta egyetlen egyszer sem fordult elő, hogy osztályában hiányzott volna akár csak egy óráig; tanulóival pedig mindig nyájasan bánik, úgy hogy azok gyermeki szeretettel ragaszkodnak hozzá.

Mint kartárs mindenkor a legkedveltebb volt úgy modora mint becsületessége által; a mit ő mond az igaz, arra esküdni lehet, és amit ő ígér, arra biztosan lehet számítani; a tanítótestület ezért őt mint tiszta jellemű embert tiszteli és üléseinek jegyzőkönyveit rendszeren általa vezetteti.

Mint hű rokon ő szegény anyjának 33 év óta majdnem egyedüli fentartója, sőt özvegy nővérének és két leányának is hathatós támasza. E fiai és testvéri szeretetnek következménye is az, hogy saját tüzhelyet nem alapított.

Oblatt Mór, ki utána a legrégibb tanítója az iskolának még külön fejezte ki érzelmeit az ünnepelt iránt, ki a nem sejtett óváczióktól meghatottan köszöné meg e kartársi kitüntetést, melyet nagyra becsüli és ígéri, hogy hiven akar továbbra is collegáival együtt az iskola jó hírének fentartására munkálkodni a mint gyenge erejétől kitelik. Ha pedig az idő vas keze következtében munkásságában néha néha ellankadna, akkor újra fel fogja őt bátorítani azon öntudat, hogy szerető és jóakaró kartársak gyöngéd elnézésére számithat mindig.

Igy folyt le csendben a legszükebb baráti körben egy megható jelenet egy derék néptanító életében; csendesen, mert az ünnepeltnek ismert szerénysége nem türte, hogy személyét nagy és nyilvános óváczióknak kitegyük és mert általában nem barátja a divó jubiläumnek; kötelességeinek teljesítése édes öntudatában leli ő a legszebb jutalmat azon pályán, a mely e nemes ambiczió nélkül csak tövises és göröngyös.

Fischer Márk kartársunk szerénysége azt is tiltaná, hogy elapok véle foglalkozzanak, de azon tisztelet, melylyel a tanítói névnek tartozunk nem engedi, hogy az egyedüli mód is, melyben egy buzgó tanító működését legalább magunk közt méltányolhatjuk, fel ne használtassék. Bocsásson hát kedves Collega ur, ezuttal nem capacitál, határozott szándékom biografiáját is szellőztetni, nem lesz érte szégyelni valója, hadd lássa a világ, hogy a tanítók egymás érdemeit hogyan tudják méltányolni.

Fischer Márk ur született 1834-ben Miskolczon. Atyja a

miskolczi izr. hitközségnél állott szolgálatban és miután fizetése még az akkori viszonyoknál is nagyon csekély volt, kénytelen volt magántanítással is foglalkoznia, hogy 6 gyermeke számára megszerezze a mindennapi kenyeret. Ily szegényes viszonyok közt nevelkedett, a jövőbeli zsidó néptanító és ilyen magból terem ám jó néptanító, ki nek egyéb jó tulajdonságai közt az is szükséges, hogy jókor megtanulja — a nélkülözést. Nélkülözött is ám mint gyermek eleget. Így folytak le gyermekévei egymásután és miután a már akkor is jó hírű miskolczi izr. iskolában a négy elemi osztályt jó sikerrel végezte (akkoriban Hochmuth, veszprémi főrabbi még a miskolczi iskolánál a héber tárgyakat tanította) engedett édes atyja kívánságának és 13 éves korában element rokonához Schweizerhez, a ki a makói zsidó hitközségnél mint jegyző hivataloskodott, hogy nála a héberben oktatást nyerjen. Ez rokoni szeretettel fogadta, gondoskodott élelmezéséről és szellemi kiképzetéséről; maga oktatta a héber tárgyakban és eljáratta a reformatus collegiumba, a hova közel 3 évig járt. Innen aztán sikert tanúsító bizonyítvánnyal távozott, hogy Pesten folytassa tanulmányait. Pestre érkezve előbb kenyérkereset után nézett a már 16 éves ifju és két év alatt annyira vitte, hogy édes anyjának a ki 1852-ben özvegyen maradt, némi segínyt nyújthatott. 1853-ban beiratkozott a magyar királyi tanítóképezdébe, mely Jalousics Endre római kath. pap igazgatósága alatt a mostani belvárosi főreáliskola épületében fennállott. Hogy mi birta a 19 éves ifjut, hogy magát oly elszántan a legnehézebb és leghálátlanabb életpályára vetette, az nem annyira az öntudatos megfontolás, mint azon sajátságos viszonyok következménye lehetett, melyekben felnevelkedett és élt, és melyek őt ugyszólván a tanítói pályára utalták. E pálya fontosságáról fény- és arányoldalairól csak később a tanítóképezdében nyert fogalmat és alapos paedagógiai ismeretek mellett, megszerezte magának azt a rugót, mely a jó néptanítónak főkelléke: a lelkesedést a népnevelői hivatás iránt. Az itt töltött két év alatt tapasztalt élvezetekről gyakran szeret beszélgetni és ilyenkor feltűnik ritka jó emlékezete a legaproposabb episodok iránt, melyek a tanítóképezdei szellemi életet előnyösen jellemzik. A képezdében t. i, valódi testvéri szellem uralkodott; látogatói különböző vallásuak, de egyetértők voltak azon meggyőződésben, hogy jó tanítónak először emberszeretőnek kell lenni, hát szerették egymást, egyik a másikat támogatta a tanulásban. Az önképzés céljából a „Koszoru“ című irodalmi havi folyóiratot adták ki. Felsmann József, a ki jelenleg a józsefvárosi főreáliskola nagyérdemű igazgatója, már akkor is kivált kartársai közt, így hát ő volt a szerkesztő. A lap csak egy példányban jelent meg és pedig kéziratban; így járt kezről kézre. A fiatal Fischer Mark élénk képzelmeinek nem egy kitűnő cikkben adott kifejezést. Leginkább filozófiai dolgotokat irt mint pl. „a mulandóságáról“, „bölcse és sirról“ stb. Felsmannn őt mindig a „jó író“ címmel szólította meg. Vele együtt végezte a képezdét még Boronkai, Klein Mór Nagykanizsán és Pichler Adolf, a ki jelenleg Münchenben mint hírneves festő él, és a ki már akkor nagy tehetséget mutatott a rajzolásban, melyre társait tanítgatta is. — E két boldog év letelte után Fischer jeles tanítói oklevél birtokában volt és a mi fő már lelkesült tanító is volt; de átlátván, hogy a jó tanítónak tudományos kiképzésére van szüksége, tudományszomjan átment Budára egyenesen a Kapuczinusok templomépületében akkoriban fennállott alreáltanárokat képező intézetbe és beiratkozott bold. Henik Mór, a későbbi izr. tanítóképezde érdemes tanárral együtt, mint a nyelv csoport tantárgyainak rendes hallgatója. Két év múlva oly okmányonnyal lépett ki, mely őt 3 osztályu alreáliskolákra képesíté. Felszerelve két rendbeli

tanképesítő okmánynyal körülnézett a már most 24 éves ifju, hogy valamely iskolánál alkalmazást nyerjen; de hasztalan, ez nem sikerült. Elment tehát nevelőnek Székesfehérvárra és egy év múlva visszajött Pestre. Az 1859-diki olasz háboru után a szabadság hajnala virradni kezdett; uj, hazafias szellem lengette át a haza minden rétegét és már 1860—61 iskolaévben keresve keresett a pesti izr. hitközség iskolaügyi szakosztály élén álló Dr. Hauser nyilvános pályázat utján két jó magyar osztálytanítót. A próbaelőadás után Fischer Márk és a már sirban nyugvó Neuhaus Mátyás választattak meg magyar osztálytanítókul, és mint ilyen működik kartársunk immár 25 éve hű Humbold W. jelszavának: Minden körülmények közt, kötelességét teljesíteni, az életbölcességnek a l a p e s z m é j e.

Igy élt, ő 25 évig a gyermeknevelésnek, fáradhatlan buzgalommal értékesítve a mit a nagy paedagógusoktól tanult; az eszmefaragás nem az ő dolga; ő a lelkiismeretesen végrehajó erő, mely sok tekintetben többet ér, mint a tervező szellem. Huszonöt évig egy iskolánál működhetni, ez nem csak érdem, ez szerencse is; még nagyobb szerencse azon öntudat, hogy a mag, melyet én huszonöt éven át vetettem, szépen kikelt. E tekintetben Fischer ur büszkén mutathat számos tanítványaira, kik közül sokan mint előkelő polgárok még most is nagy tisztelettel viseltetnek iránta.

Az iskolán kívül is kartársunk igen kedvelt ember. Mint kitünő francia nyelvtanító, számos előkelő családnál így pl. bold. Weisz M. A. hitközségi előjáró ur házában nagy tekintélyben állott. Conservativ szelleme leginkább abban mutatkozik, hogy 25 év óta egy és ugyanazon házban lakik. Öcscse Dr. Fischer Albert, ki a „Foncier“ francia biztosító társaság pesti intézeténél egy előkelő hivatalt visel, ugyszintén rokonai ötöt ragaszkodó szeretettel környezik.

A z U r i s t e n é l t e s s e m é g s o k á i g .

Morgenstern Jakab.

I r o d a l o m .

— **Német nyelvgyakorló** magyarajku népiskolák számára I. rész. Irták Spitzer Lipót és Weisz Lipót, szecsényi tanítók. Ára 20 kr. 1885. Szerzők tulajdona, tehát náluk megrendelhető. Szerzők e művecske előszavában jelzik annak irányát: kerülve a nyelvtani szabályok felsorolását, inkább a gyakorlati életből vett példákra, könnyebbről nehezebbre fokozatosan haladva, a helyes beszéd- és írásra fektették a fősulyt. Hozzá teszem, hogy az Ahn-féle módszert követték és hogy ezen I. rész, legalább a fővárosi viszonyok szerint, a népiskola II. és III. osztályának megfelel és hogy a számos német és magyar fordítási gyakorlatok bő alkalmat nyújtanak a helyes beszéd- és írás elsajátítására. Bevezettetését mindenestre ajánlhatom; különben a II. rész megjelenése után részletesebben fogom megismertetni.

— **Kis Világtörténet** a magyar irodalomtörténet rövid vázlatával nép- és polgári tanodák és magániskolák használatára; írta Kuttner Sándor. Sajtó alá rendezte Mayer Miksa, ministeri titkár. Hetedik javított, mytológiai ábrákkal bővített és a legujabb időig folytatott kiadás. Budapest, 1885. L a m p e l R. (Wodianer F.) könyvkiadása. Ára 60 kr.

Ismeretes régi tankönyv ez, melyet nem kell részletesen megismertetni és az ujitások paedagogiai becsére nézve elég Mayer Miksa ismeretes kitünő paedagogiai írora hivatkozni, ki a könyvet — noha régi és a didaktikusoknak nem mindenben megfelelő rendszerében nem változtatott — még is sok tekintetben javította. E jó kelendőségnek örvendő

könyv különben nem szorul különös ajánlásunkra. A könyv interconfessionális jellegű és mégis úgy látszik inkább keresztény mint zsidóiskoláknak van szánva, különben miért mellőzte az irodalomtörténeti részben azon kitűnő írók és tudósok felemlítését, kik esetleg zsidók? Legalább itt méltatta volna a zsidók mivelődési törekvéseit, ha már a világtörténeti részben csak egyetlenegy lapocskát engedett 4000 éves történetének előadására!

— Lampel R. könyvkiadási cégénél jelent meg továbbá: **Rövid alkotmánytan** népiskolák számára. Irta: Mayer Miksa, ministeri titkár. XI-ik, a legújabb törvényekkel bővített és javított kiadás. Ára 16 kr. Adjuk e kis kézi könyvecskének a tartalomjegyzéket, hogy kartársaimnak annak hasznavehetőségéről fogalmat adjak; hozzáteszem csak, hogy nyelvezte a népiskola felső osztályaihoz simul. Tartalma és egyszersmind tanmenete a következő: a családról; a községről; a vármegyéről; a törvényhatósági és közigazgatási bizottságról; az állam és az államhatalomról; a közös ügyekről; az országgyűlési képviseléválasztásokról; a nemzetiségi viszonyokról; a közoktatásról; a földmivelés-, ipar- és kereskedelemről; az adókról és közterhekről; a hadkötelességről; az igazságszolgáltatásról.

— Magyarország népoktatási intézeteinek és tanítóinak **czimtára**. Hivatalos adatok alapján szerkesztette Belicza József, fővárosi vezető tanító. Ezen czim alatt indított szerző egy művet mely 7 füzetből fog állani és legkésőbb 1885. október haváig jelenik meg teljesen. Ára egy-egy füzetnek 40 kr. Az utolsó füzet megjelenése után a bolti ár magasabb leend. Eddig az első füzet a következő tartalommal jelent meg: Abauj-, Torna-, Alsó-, Fehér-, Arad-, Árva-, Bács-, Bodrog-, Baranya-, Bars-, Békés-, Bereg-, Besztercze-, Naszód-, Bihar-, Borsod-, Brassó- (apáca-feketehalom) vármegyék.

Ezen czimtár kiterjed kivétel nélkül mindazon magyarországi népiskolákra és nevelő intézetekre, melyek a megyei kir. tanfelügyelők felügyeletei alá tartoznak, ezeken kívül a tanító- és tanítónő-képezdékre is, tehát a reáliskolák, gymnasiumok és az azok fölött álló iskolák ki vannak zárva. Fel van véve a község neve, az iskola czime, az iskola jellege, neme, a tanítás nyelve és a tanítók vagy tanárok nevei. A megyénkinti adatok elősorolása után következni fog a névmutató. E czimtár igen hasznos kézikönyv és beszerzése mindazokra nézve ajánlatos, kik akár hivatalból akár magánügyben megbízható tájékozást kívánnak a fent elősorolt adatokra nézve.

Iskolai értesítők.

— **A székesfehérvári kereskedelmi társulat által fenntartott és államilag segélyezett kereskedelmi közép-tanoda** és az ezzel egybekapcsolt vasárnapi iskola értesítője az 1884—85. tanévről. Szerkesztette Faludi Miksa id. igazgató. Tartalma: Carmen Sylva álnév alatt ismeretes román királyné működésének jellemzése kettős minőségben, mint királyné is költőné. Weisz Károly az intézet német nyelv és irodalom tanáráról. — Az intézet története, mely Berndorfer Kálmán elhalálozott igazgatóról megemlékezik és azon ministeri rendeletet közli, mely ez intézet nyilvános jelegét a főgymnasium, vagy főreáltanodával egy rangba helyezését kimondja. — A tanári kart képezik: Faludi Miksa igazgató, Dr. Bayer Ferencz (történet), Bod Lajos (számítás), Borostyán Sándor (történelem), Dr. Hermann Sándor (váltójog), Kleindin Rudolf (francia), Dr. Szabady József (nemzetgazdaságtan), Szikla

Gábor (betűszámantán), Tóth Bálint (áruisne) Weisz Károly (német nyelv). — Tananyag az intézet 3 osztálya számára. — Zárvizsgálati tételek. — Önképzőkör. — Osztályzati kimutatás. — A két osztályból álló vasárnapi ismétlő iskolának tanterre és osztályzata, végre statisztikai kimutatás melyből kitűnik, hogy az intézetbe 105 tanuló beiratkozott; ezek közül 49 mózes vallásu.

— **A nagykanizsai** izr. nyilv. hatosztályu elemi fiu- és leányiskola, valamint az evvel egybekötött kereskedelmi iskola az 1884-85. tanévről. Szerkeszti Bun Samu igazgató. Tartalma: Terjedelmes paedagógiai értekezés az iskola és szülei házról, Bun Samutól; az iskola ez évi története, melyben többek közt Ofner Lipót, nyugalmazott tanító elhalálozásáról említés tétetik; — tananyag, mely a lefolyt tanévben a kereskedelmi iskolában feldolgoztatott; — az iskolai könyvtár, mely ez évben 501 kötetre felszaporodott; — jótékony adakozások kimutatása (855 frt. 50 kr.), — az iskolaszék és tanítótestület tagjainak névsora (15 férfi és nőtanító), — érdemsorozat és végre statisztikai kimutatás. Az intézetet 634 mindkétnembeni tanuló látogatta. Az iskolai takarékpénztár csak a fiosztályokban kezeltetett, 254 fiu közt 188 betevő volt. Betétetett 556 frt 41 kr és a tanév végeig kivétetett 451 frt 97 kr.

— **A balasa-gyarmati** izraelita népiskola **értesítője** az 1884-85. tanévről. Közli Brett Mór igazgató. Tartalma: Tananyag, tanórarend, az iskolaszék, a tanítói személyzet (Brett Mór, Heksch Gizela, Rosenstern Adolf, Singer Adolf, Streisinger Sándor, Wágaer István), az iskolai költségvetés (kiadás 2750 frt), az iskolának ez évi története, melyben a legszébb mozzanat, hogy az iskolaszék határozatilag kimondotta, miszerint ezentul a biblia magyar nyelvű fordításban tanitassék. Az iskola IV-osztályu, melybe 139 fiu és 122 leány nyert oktatást; 164 fellépet a megfelelő magasabb osztályba. 126 gyermek felmentetett a tandíj alól.

— **Az aradi** izr. elemi fi- és leánytanoda növendékeink érdemsorozata az 1884-85. tanévről. Közli Neumann Ármín, igazgató-helyettes. Ez csakis osztályzati és statisztikai kimutatást tartalmaz. Az intézet négy fiu- és négy leányosztályból áll. Tanítók: Neumann Ármín, Rosenberg József, Schütz J. Vilmos, Szilágyi Albert; a leánytanodában: Pfefferkorn Ábrahám, Nemess Róza, Pfefferkorn Karolina, Pfefferkorn Malvina, Városi Malvina, Bassist Simon; tornatanító: Lászka Lajos. A tanulók száma 212 fiu és 167 leány; idegen vallásu 3; pótvizsgára utaltatott 12 és másodrendű 64.

— **A pécsi** izr. hitközségi **népiskola** értesítője az 1884-85. tanévre. Közli Wessel Ábrahám iskolaszéki jegyző. Az iskola vegyes nemű és IV. osztályu. 244 beiratkozott tanuló közt kimaradt 16, 1 meghalt, kitűnően megfelelt 30, jelesen 43, elégségesen 127, másodrendű 25 és 1 nem nyert általános osztályzatot. A tanítói személyzet a következő tagokból áll: Grünwald Izsák, Klingenberg Jakab, Strauszer Henrik, Wessel Ábrahám, Goldstein Izidor, Klesch Hermína és Hemmerich Károly tornatanító. Ezen értesítő a lefolyt tanévben feldolgozott tananyagot tartalmazza. Héber fordítással már az első osztályban kezdik és pedig kisebb héber imákkal és a IV. osztályban már Mozes öt könyvét befejezik, természetesen egyes szakaszok kihagyásával.

— **A losonczi** izr. népiskola értesítője az 1884—85. tanévről. Tartalom. Évi jelentés, iskolaszék és tanítótestület (Barta Lajos II. oszt., Freudenberg Antal III. oszt., Lusztig Lajos IV., V. oszt., Polgár József I. oszt., Luczer Janka kézim.), általános és részletes tanterv, az iskola felszerelése, könyvtár, iskolai takarékpénztár, jótékony-ság, statisztikai táblázat és a tanulók előmenetelének kimutatása. Feltűnő a heti órák száma; az első osztálynak 28, a II. osztálynak 26, a III.

osztálynak 29 és a IV—V. osztálynak 26; azonkívül van minden osztályban hetenkint 2 óra testgyakorlat és a leányoknál átlag 5 óra kézimunka. Az első osztályban nagyobb a heti órák száma mint a kombinált IV., V. osztályban és a kisebb leánykáknak többet kell kézimunkával bajlódniok mint a nagyobbaknak. Az I. osztály 2 évfolyamból áll. 33 kezdő és 32 haladó együtt nyernek oktatást. A tanítótestület ugy látszik egyesületünket nem ismeri, mert egy sem tagja, még kevésbé ismerik az általunk kiadott tankönyveket. Ez esetre ajánljuk neki ezen szám vezércikkének olvasását. Az intézetet 255 fiu és leány látogatja; a tanítási eredmény elég kedvező; a tanulók csak hetedik része másodrendű. Az iskolai takarékpénztárba 127 tanuló összesen 397 frt 39 krt tett. Az iskola kellően van felszerelve és egy külön kézimunka- és tanácskozó terme is van. Tornahelyiség a kert, mely e célra be van rendezve.

— **A budapesti ágostai, evang. magyar-német gyülekezet nép- és polgári iskolájának évi értesítője** az 1884—85. tanévről. E szép kiállítású és gondosan szerkesztett iskolai értesítő ugy mint minden évben most is becses paedagogiai dolgozattal emeli e különben is érdekes füzetet, mely egy jó iskolának híu képét visszatükrözi. Gazdag tartalma felvilágosítást ad mindarról, a mi az iskola beléletére vonatkozik. Különös figyelmet érdemel benne a „szülői szeretet kinövésai“ című terjedelmes értekezés Kardován Vilmos, az intézet r. tanítója tollából. Az intézet négy elemi fiu és ugyanannyi leányosztályból, továbbá 2 polgári leányosztályból áll. Igazgató: Falvay Antal, ki a sok igazgatói teendők mellett még hetenkint 20 óráig tanít a polgári leányosztályokban. Összes tanulóinak száma 695; ezek között 234 tanuló mózes vallású és csak 59 utaltatott az illető osztály ismétlésére.

— **A szigetvári izr. népiskolába járó tanulók érdemsorozata** és ez n intézet hatodik értesítője az 1884—85. tanévről; szerkeszti Marczali Mór, a ki bátyja, a most Budapesten mint hitoktató működő Maislis Ferencz helyébe alkalmaztatott ez iskolához és a ki mint a IV., V. és VI. kombinált osztály tanítója az iskola vezetésével is megbizatott. Értesülésünk szerint Marczali ur elődje nyomdokain derekasan halad és hogy ezért működése Szigetvárott közmegelegedéssel találkozik, a mit tehetségénél és ismert buzgalmánál fogva már előre mondhattunk volna. Alexander Mór a II. és III. kombinált osztályt vezeti, Brückner Erzsébet pedig az I. osztályt. Az iskola vegyes nemű; tanulóinak száma 136.

— **A szegedi zsidó népiskola értesítője** 1884—85. Ezen értesítő a már e lap más helyén ismertetett „Utmutatást“ közli, melyet bold. Löw Lipót 1845-ben „a nagyobb izr. községek kebelében intézendő reáliskolák szerkezetére, fentartására s kormányzatára vonatkozólag irt. Azonkívül az iskola ez évi történetét tartalmazza, az érdemsorozatot és a statisztikai táblázatot. A tanítótestület régi; a tanulók száma 607, fiuk és leányok elkülönítve nyernek oktatást négy elemi és egy óvó osztályban. A bukottak száma 76. M. J.

Egyleti élet.

Junius hóban fizettek tagdíjat:

Brüll Soma, Herczegfalva	1 frt.	Kohn Miksa, Léva .	2 frt.
Deutsch Salamon, Ó-Becse	2	Kondor Ignác, Budapest	2
Fischer Lipót, Luki	2	Kaufmann Józs., Bpest (84-re) .	2
Fischer Márk, Budapest	2	Maislis Ferencz, Budapest	2
Füredi Ignác, Budapest	2	Rosenberg Nánd. Muraszomb.	2
Kleinwald Lipót, Ó-Becse	2	Rosinger Márton, Miskolcz	2
Kohn Ármin, N.-Keresztur	1	Smolka Salamon, Cservenka .	2

V e g y e s e k.

— Ezennel az országos kiállítás meglátogatása végett ideránduló vidéki tagjaink b. tudomására hozzuk, hogy a kiállítási igazgatóság 300 darab husz krajczáros belépti jegyet bocsátott rendelkezésünkre. Ezekből tagjaink egyesületünk helyiségében VII., sip-u. 12. naponként reggeli 8 és 9 óra közt ugyanazon napra szólót válthatnak ugyanazon áron saját magok és család tagjaik számára.

— *Egyesületünk által kiadott magyar ABC-s olvasókönyv első kiadása elfogyván, újabb kiadás alá kerül. A könyv gyors elkelése legjobban bizonyítja annak becsét. A második kiadásnál az olvasási gyakorlatok tetemesen bővítve lesznek és pedig szakértően válogatott olvasmányokkal.*

— A „**Budapesti Sz. mlé**“ július 4-diki száma egy pályázatot hirdet egy az orsz. izr. tanítóképezdében üresedésbe jött a magyar nyelv- és irodalomtörténeti tanszék betöltésére.

— **Az apatini** (Bácska) izr. hitközség előjárója dr. Veidmann Vilmos községi orvos ur e hitközség derék iskolaszéki tagjaival együttesen Györki Károly tanítónak az országos kiállítás, de különösen a tanszerkiállítás tanulmányozásának elősegítésére 25 frtnyi utazási segélyösszeget szavazott meg. E tett magamagát dicséri. Bár követnék e nemes példát magyarországi izr. hitközségeink! Ez összeget a vizsga napján június 21-én fentnevezett tanítónak kézbesítették mint elismerésük jeléül 4 évi sikerdús működéséért.

— Az 1885: IX. törvényezikk a magy. királyi **posta-takarék-pénztárról**, magyarázatokkal és jegyzetekkel 20 krért kapható Lampel R. könyvkiadásánál Budapesten, váczi-utca.

— **A pesti izr. hitközség** a jövő tanévre 3 új tanerőt jelölt ki a közös iskolákban nyújtandó elemi hitoktatásra és pedig meghivatott Baum Fülöp veszprémi, Weber Samu budai és Schlesinger Mór helybeli magántanító; a középiskolai hittanári állásra pedig értesülésünk szerint Stern Ábrahám okleveles középiskolai tanár választatott meg.

— **Dr. Bloch Henrik**, rabbiszemineriumi tanár eljegyezte Reiszmann Helena k. a.-t Budapestről. Fogadják ezuttal legőszintébb üdvözleteinket.

— **Felszólítás**, azon t. cz. tanító urakhoz, stb. a kik hazánkban iskolatakarékpénztárakat kezelnek.

Közeledvén az iskolai év vége, tisztelettel felkérjük az illető tanítókat stb. sziveskedjenek akár bérmentetlenül, akár levélben vagy levelezési lapon, az általuk kezelt iskolai takarékpénztár ez évbenei eredményét velünk közölni oly módon, hogy a következő 10 kérdésre feleljenek: 1. Mi az iskola neve és jellege? 2. Hány tanuló jár az illető osztályába? 3. Hányan takarékoskodnak? 4. Mennyi a megtakarított összeg? 5. Ki vagy kik a kezelők? 6. Röviden mily erkölcsi hatást gyakorolt az intézmény a gyermekekre és a szülökre? 7. A kivett pénz mire fordítottik rendesen? 8. Hol kamatozik a betett pénz? 9. Mikor kezdett az illető iskola takarékpénztárt kezelni? 10. Miképen gyakoroltatik az ellenőrzés?

Megjegyezzük, hogy tanácsos lesz a takarékpénztári évet már f. év június hó közepén bezárni, mielőtt a betéteknek nagyobb része kivétetik, mert csak így felel meg a kívánt statistikai adatoknak. Valószínűleg nem sokára fognak életbe lépni a postatakarékpénztárak a mi által nagyon meg lesz könnyítve a megtakarított pénzek elhelyezése.

Végül kérjük még, hogy a czim mellé a következőt is s szives-

kedjenek irni kívül a borítékon: „Iskolatakarékpénztári ügyben.“ Tisztelettel Budapest, 1885. évi június 1-én. az orsz. gazd. egyesület iskolatakarékpénztári szakosztálya nevében:

Károlyi Sándor gróf, elnök.
Weisz B. Ferencz, alelnök.

Szerkesztői üzenetek.

F. . . I. . . Zsámbék. Az országos kiállításra ide ránduló néptanítók felekezeti különbsége nélkül, ha a fővárosi néptanítók kebeléből alakult fogadtatási bizottságnál megérkezésüket idejekorán bejelentik, olcsó lakással lesznek ellátva. Miután egyesületünk helybeli tagjai egyszersmind a fővárosi tantestület rendes tagjai is, nem találtuk szükségesnek a vidéki tagok fogadtatására külön intézkedni, annál kevésbbé, mivel minden vidéki tag valamely helyi körnek tagja és mint olyan teljes joggal követelheti a fentemlített kedvezményt. Azonkívül a vasutak is lehetőségessé tették, hogy gyakran tetemesen leszállított áron lehet Budapestre utazni. Egyesületünk azonban a mint e számban találhatja, olcsó belépti jegyekről gondoskodott, melyeket különösen a vidéki tagoknak fentartunk. Egyebet tenni nincs lehetőségünkben.

HIRDETÉSEK.

Az országos magy izraelita tanító-egyesület
kiadásában

ZILAHY SÁMUEL

budapesti könyvárusnál megjelentek és kaphatók:

Héber imakönyv magyar jegyzetekkel, ára kötve	. . .40
Magyar olvasókönyv az izr. népisk. II. oszt. számára, 2. javított kiadás, szerk. Radó Vilmos tanár, ára kötve	—32
Magyar olvasókönyv az izr. népisk. III. oszt. számára, 2. javított kiadás. szerk. Radó Vilmos tanár, ára kötve	—36
Magyar olvasókönyv az izr. népisk. IV. oszt. számára 2. javított kiadás. szerk. Radó Vilmos tanár, ára kötve	—45
Magyar Abc és olv. könyv az izr. népisk. I. oszt. számára, szerk. Müller Adolf, ára kötve, 2. bővített kiadás	—20
Német olvasókönyv az izr. népisk. II. oszt. számára, 2. javított kiadás, szerk. Mendl Lajos. ára kötve	—32
Német olvasókönyv az izr. népisk. III. oszt. számára, 2. javított kiadás, szerk. Mendl Lajos tanár, ára kötve	.36
Német olvasókönyv az izr. népisk. IV. oszt. számára, szerk. Mendl Lajos tanár, ára kötve	—45
Német Abc és olv. könyv az izr. népisk. I. oszt. számára, szerk. Herzog Emil főv. tanító, ára kötve	—20
Mózes öt könyve magyar fordítással. I. II. III. IV. V. Ára egy-egy kötetnek kötve	—40

Schlesinger Ignácz nyomdája. Budapest, rostély-utca (Károlykaszárnya) 7. sz.